

osTraum : Вы родам з рэгіёна, які клічацца “Беларускае Палессе”, які ён для вас, ваш родны горад? І што вы можаце сказаць пра яго ў плане культуры?

Vola: Я нарадзілася ў палесскай вёсцы з мілагучнай назвай, якая паходзіць ад выразу “брод праз балоты”. Культура на вёсцы – гэта звычаі і абрады, большасць з якіх пра працу і пра каханне, сям’ю. Святкаванне завяршэння збору ўраджаю, зімовыя жаночыя пасядзелкі па хатах ля печкі і тканне рушнікоў на кроснах з сабранага з лета лёну – усё гэта было са мной. З дзяцінства ў мяне было адчуванне, што вось гэта – яно роднае, а далей – вялікі свет, атрымаць поспех у якім можна толькі грунтоуючыся на сваім. Я і дагэтуль вяртаюся дадому менавіта за пачуццём роднага беларускага, не расцярушанага за гады савецкага саюзу і не да канца вынішчанага за дзесяцігоддзі дыктатуры.

osTraum :Што вас натхняе/матывуе ў стварэнні ілюстрацый?

Vola: Я заўжды шукала ва ўсім альтэрнатыўны падыход, таму ліцэйскія гады ў Лунінцы як ніколі былі спрыяльнай глебай для вывучэння музычнай культуры. У канцы 90-х гэта быў, бадай, адзін з самых альтэрнатыўных музычных гарадоў Беларусі. Найскладаней было знайсці маладых людзей без якіх-бы то ні было музычных упадабанняў. Гранджэры, рэйверы, металісты, рэперы - усё ўжываліся ў маленькім горадзе з дзвюма пляцоўкамі для мерапрыемстваў.

Мяне матывуюць людзі і сітуацыі. А добрыя людзі і, здавалася б, безвыходныя сітуацыі мабілізуюць мяне, каб знайсці рашэнне творчымі шляхамі. У сітуацыях адчаю і несправядлівасці я настройваю сябе на пошук рашэння, такі здаровы азарт, каб змяніць настроі людзей праз арт. Мае любімыя інструменты: добрыя вобразы, здаровая іронія і прывязка да кантэксту.

Мае блізкія ведаюць, што я не магу не маляваць. Гэта заўжды было маёй мовай. А ў самыя складаныя грамадска-палітычныя моманты я проста малюю да болю ў плячы і выдыхаю, калі ілюстрацыя з закладзеным мною мэсіджам – гатовая, а я – спакойная.

osTraum: Ці не думалі вы пра тое, каб з’ехаць у іншую краіну для большай рэалізацыі сябе?

Vola: Мы жывем у геаграфічным цэнтры Еўропы і праз глабалізацыю ёсць разуменне, што можна знайсці сферы, дзе самарэалізоўвацца і ў той жа час быць сабой – жыць у роднай краіне. Амаль усе мае сябры рознага часу цяпер жывуць за мяжой праз розныя прычыны, аднак найпершая – акурат магчымасць большай рэалізацыі сябе там.

Я працую ў ІТ сферы – самай прагрэсіўнай у Беларусі, інавацыйныя прадукты з якой вядомыя ўсяму свету. Я адчуваю сябе рэалізаванай і паспяховай у якасці арт-дырэктара гейм-студыі, мы ствараем мабільныя гульні для ўсяго свету. Ад іншых мабільных распрацоўшчыкаў у свеце нас адрознівае тое, што ніхто з нашай каманды не застрахаваны быць затрыманым і асуджаным па надуманай нагодзе. Штодня, а тым болей у панядзелак раніцай, пасля нядзельных актыўнасцяў у горадзе, калі ў турму трапляюць тысячы людзей, з хваляваннем

чакаеш, ці ўсе змогуць вярнуцца ў офіс. Нават праблема каранавіруснай пандэміі сыйшла на другі план.

Цяпер сфера інфармацыйных тэхналогій у Беларусі пад вялікім прэсам з боку ўладаў праз, здавалася б, звычайнае канстытуцыйнае права грамадзянаў выказаць сваю пазіцыю і быць пачутым. ІТ-кампаніі – гэта адносна мабільныя бізнесы, таму яны з’язджаюць цэлымі офісамі ў суседнія краіны ў пошуках бяспекі перш за ўсё. На жаль, вельмі мала хто ў Беларусі цяпер можа ўпэўнена сказаць, ці з’едзе заўтра. Ведаю нямала людзей, якія ніколі не планавалі ад’езд, але цяпер вымушана знаходзяцца за мяжой і не могуць вярнуцца.

osTraum: Як уплывае на вас сённяшняя сітуацыя ў Беларусі?

Vola: Сітуацыя мабілізуе. Я ганаруся суседзямі і суайчыннікамі і тым узроўнем грамадзянскай адказнасці, якая ёсць цяпер. З першых дзён пасля выбараў я настроіла сябе на марафон, то бок на доўгую дыстанцыю ў чаканні пазітыўных палітычных зменаў у краіне. Я працягваю жыць, актыўнічаць, размяркоўваць сілы і, як і папярэднія гады штодня рабіць крокі па ўмацаванні беларускай культуры і папросту барацьбе за дабро і чалавечнасць.

Сёння ўзровень рэпрэсій ужо апісваюць словамі дзяржаўны тэрарызм – навіны і тое, што бачыш на вуліцах, выклікае шок. Але на тых жа вуліцах штодня бачыш смеласць і крэатыўнасць людзей, якія дагэтуль, задвалася, жылі сваім ціхім жыццём, гэта натхняе.

osTraum :Хто яны, героі ваших ілюстрацый пра Беларусь?

Vola: Гэта людзі. Я люблю назіраць за людзьмі. Часцей я выкарыстоўваю агульныя вобразы беларусаў, аднак з харызматычнымі рысамі характару. Мая серыя ілюстрацый Support Belarus ў жніўні 2020 стартвала з ілюстрацыі “Чарга да пераменаў”. Там у чарзе стаяць людзі розных прафесій і сацыяльных статусаў: маладыя сем’і, пенсіянеры, рабочыя, студэнты. Усе мы стаім з нашымі сэрцамі: асабістымі перажываннямі і марамі, аднак усе прагнем адной мэты - шчаслівай і свабоднай краіны. Мы самі ў стане яе адбудаваць, хоць сэрцы многіх з нас ужо разбітыя. Чэргі сталі сімвалам вясновых і летніх акцый. Людзі стаялі ў кіламетровых чэргах, каб паставіць подпісы за альтэрнатыўных кандыдатаў у прэзідэнты, каб падтрымаць рэпрэсаваныя крамы і кавярні. А потым з’явіліся чэргі ў турмы, каб падтрымаць перадачамі тысячы затрыманых.

Асобную ілюстрацыю з гульнёй словаў і працягам нашага галоўнага слогану “Жыве Беларусь” я прысвяціла беларускім медыкам. “ЗаЖыве Беларусь” – пра сітуацыю ў медычнай сферы, аднак з надзеяй на лепшае. Беларусь медыкі вымушаныя змагацца з пандэміяй, з гвалтам сілавікоў, з няпраўдай, за кожнага з калегаў і за нас.

osTraum: Ці ёсць страх апынуцца затрыманай? І што вы адчуваеце, бачачы чорных чалавечкаў на вуліцы?

Vola: Ніхто ў Беларусі сёння не застрахаваны ад затрыманняў, незалежна ад сваёй актыўнасці. Раней сам факт іншадумства з’яўляўся нагодай для рэпрэсій, цяпер дастаткова факту, што ты ёсць і дышаеш. Хаця ёсць і прыклад, калі афіцыйна абвінавацілі ва ўдзеле ў акцыі чалавека, які памёр 7 год таму. Палітычны рэжым у Беларусі са жніўня 2020 перайшоў у стадыю помсты ўсім

грамадзянам, бо стала зразумела, што пераважная большасць беларусаў – за перамены. Таму межаў няма – затрымліваюць і катуюць нават пенсіянераў, інвалідаў, жанчын з малымі дзецьмі. Рэдкі чалавек у маім атачэнні не мае гісторыі пра гвалт, турму, штраф, звальненне па палітычных прычынах пра сябе або сваіх блізкіх. Да гэтага году мой вопыт – 10 сутак на Акрэсціна – быў экзотыкай для калегаў і знаёмых са сферы ІТ, а цяпер мабыць кожны ведае дні, калі прымаюць перадачы для палітычных затрыманых на Акрэсціна, Жодзіна, у Баранавічах і Магілёве. Чорная маса выклікае агіду, аднак ёсць разуменне, што і гэта пройдзе і кожны са злачынцаў будзе пакараны.

osTraum: Ці можна сказаць, што пратэставы арт дапамагае людзям узбадзёрыцца і ісці далей?

Арт дзейнічае на ўзроўні эмоцый і настрояў, таму цудоўна бадзёрыць. Адзін з самых яркіх прыкладаў асабіста для мяне – гэта серыя нашых вулічных арт-акцый Freedom on Paper, якую мы зладзілі ў 2011 годзе і плён з якіх адчуваем і цяпер. Гэта быў таксама паслявыбарны час, калі ўлада зачысціла любую актыўнасць, ішлі вобшукі па кватэрах актывістаў, існаваў “чорны спіс забароненых музыкантаў”. Многія баяліся выйсці на вуліцы і штогадовая прысутнасць нацыянальных колераў у горадзе выглядала немагчымай. Замест шматлюднага традыцыйнага Дня Волі на вуліцах не было амаль нікога, апроч міліцыі. Пачуццё апатыі і цішыні нават у Інтэрнэце. Аднак праз мастацтва мы (усяго два чалавекі!) зрабілі так, што настроі актывістаў змяніліся. Інтэрнэт запоўніўся фотарэпартажамі пра тое, як на вуліцы гораду ўрачыста выйшлі людзі з бел-чырвона-белымі сцягамі, з усмешкамі, гуляць з парасонамі і лётаць на бел-чырвона-белых паветраных шарах. Усіх гэтых людзей у папярэднюю ноч я намалявала акварэллю на паперы, а на наступны дзень у змрочным і пустэльным горадзе мы сфатаграфавалі іх на самых знакавых пляцоўках Мінску. Гэты вобраз праз мастацтва стаў зразумелы і ў іншых краінах і навіны пра акцыю выйшлі на першыя палосы. У працяг на вуліцы выйшлі забароненыя папяровыя музыканты, каб зайграць па ўсім горадзе, як граюць сёння на дваравых канцэртах.

І цяпер, амаль праз 10 год пасля тых арт-акцый, я атрымліваю паведамленні, што яны сталі вырашальнымі для многіх і дапамаглі выйсці са стану апатыі і працягнуць актыўнасць. Гэта ў сваю чаргу натхняе і мяне, бо разумееш, што зерне прараствае.

osTraum: Якая з вашых ілюстрацый пра Беларусь самая значная для вас? Можа быць ёсці нейкая гісторыя, злучаная з адной з іх?

Vola: Самая новая з ілюстрацый заўжды самая значная, бо яна пра тое, што мяне хвалюе найбольш. Цяпер гэта ілюстрацыя “Жыве Беларусь! Як ні круці”. Пра пастаянны пошук беларусамі новых мірных формаў пратэсту. Адна з самых яркіх з іх – дваравая актыўнасць і абазначэнне вокнаў сваёй кватэры нацыянальнай сімволікай ці проста белымі і чырвонымі колерамі. Штодня выходзячы з дому на працу ці па іншых справах, я гляджу ў вокны і паўсюль бачу пазнакі ад добрых людзей. Кожны элемент на маёй ілюстрацыі мае рэальны прататып у Мінску. Якія б дзеньяні ні прымалі ўлады па спыненні пратэстаў, меркаванне людзей гэта ўжо не зменіць – як ні круці гэты кубік. Дадатковы слой сэнсу у выразе “Як ні круці” – так кажуць і пра затрыманні

сілавікамі людзей. Груба затрымліваць – значыць, “круціць”. Аднак жыве Беларусь, як ні круці!

osTraum: Уявіце сітуацыю: вы можаце выбраць кожнага дызайнера для супольнай працы. Каго вы выбераце і чаму? І які праект вам бы хацелася рэалізаваць разам?

Vola: Я шчаслівая таму, што я такога чалавека маю. Большасць маіх арт-акцый я раблю разам з Юрам Сідунам – маім партнёрам па жыцці і па арт-задумках. Часта мы разам прыдумваем ідэі, часам – я, часам – Юра. Маю інструменты: ілюстрацыя, дызайн, анімацыя, іронія і добрыя сюжэты. За Юрам ідэі, дызайн, фота, відэа і пошук тэхналагічных рашэнняў. Да розных ідэяў мы далучаем патрэбных спецыялістаў. Марым мець час на мультфільмы і анімацыйныя кліпы.

osTraum: Парайце цікавыя выставы/музеі ў Беларусі для таго, каб пазнаць беларусаў? Ці проста што вам здаецца **must visit**.

Vola: Цяпер самыя галоўныя арт-падзеі ў Беларусі адбываюцца ў гарадскіх дварах. Там і музыка па вечарах і самы актуальны арт.

osTraum: Якім вам хочацца бачыць беларускае мастацтва ў будучыні?

Vola: Свабодным – мастацтвам, за якое не садзяць у турму. Беларускім, але ў сусветным кантэксце. Значным – такім, якое ўплывае на светапогляд і матывацыю.